

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ У СТРУКТУРІ РОБОТИ УНІВЕРСИТЕТУ

У статті розкриваються основні напрями організації науково-дослідної діяльності студентів. Відзначено, що цілеспрямоване виконання наукових досліджень у різних формах організації наукової роботи сприяє формуванню творчого фахівця, вченого. Зазначено, що науково-дослідна діяльність є органічною складовою і обов'язковою умовою успішної роботи університету.

Ключові слова: студент, науково-дослідна діяльність, навчально-виховний процес.

На сучасному етапі розвитку системи вищої освіти науково-дослідна діяльність студентів (далі НДДС) набуває все більшого значення і стає одним із основних компонентів професійної підготовки майбутнього фахівця. Це, перш за все, зумовлено тим, що ефективність останньої у значній мірі визначається рівнем сформованості дослідницьких знань, умінь, розвитком особистісних якостей, накопиченням досвіду творчої дослідницької діяльності.

Необхідне також для опанування навчальними дисциплінами володіння методами наукового пізнання та дослідницькими вміннями.

Крім того, науково-дослідна діяльність студентів дозволяє найбільш повно виявити індивідуальність, творчі здібності, готовність до самореалізації особистості. Важливо зазначити, що сам процес дослідження є суто індивідуальним і являє собою цінність як в освітньому, так і в особистісному сенсі.

У зв'язку з цим, майбутній спеціаліст має бути готовим до здійснення науково-дослідної роботи. А це, у свою чергу, дозволить у подальшій професійній діяльності розв'язувати виробничі завдання на науковому рівні.

У педагогічній науці сьогодні широко досліджуються різні аспекти організації та проведення НДДС: розробка методології та методики наукової творчості студентів (К.Добросельський, Ф.Орехов); взаємозв'язок навчальної та науково-дослідної роботи (І.Іващенко); раціональне управління науковою роботою студентів (Д.Цхакай); досвід організації наукової творчості студентів у вищих навчальних закладах (Л.Квіткіна); формування дослідницьких умінь у майбутніх вчителів (Н.Амеліна, П.Горкуненко, В.Литовченко); обґрунтування психолого-педагогічних факторів, які зумовлюють успішність науково-дослідної роботи студентів (Л.Авдєєва, Д.Харизова).

Однак, незважаючи на велику кількість публікацій з означеної проблеми, невідпрацьованим залишається дійовий організаційно-економічний механізм залучення до наукової роботи талановитої молоді, забезпечення розвитку студентської наукової діяльності, узгодженість між структурними компонентами системи наукової підготовки студентів та відсутність ефективних засобів стимулювання наукової діяльності (див. проект «Концепції наукової, науково-технічної та інноваційної політики в системі вищої освіти України»).

Метою нашої статті є визначення ролі та місця наукової роботи студентів у навчально-виховній діяльності вищого навчального закладу.

Студентська наукова робота у ВНЗ має свою специфіку, вибудовується на певних засадах: багатопрофільності, демократичності, активності, творчості, взаємозв'язку і співдружності вузівської і галузевої практичної науки, гуманізації і гуманітаризації вищої освіти, розширення співдружності природничих, технічних і гуманітарних наук.

Сутність поняття науково-дослідної діяльності виявляється на основі філософського та психолого-педагогічного аналізу категорії діяльності та

уявлення про логіку і етапи наукового дослідження. Згідно з цим, науково-дослідна діяльність студентів – це діяльність, пов'язана з пошуком відповіді на творчу, дослідницьку задачу із задалегідь невідомим рішенням. Вона включає у себе наступні етапи: постановку проблеми; вивчення теорії, що присвячена означеній проблематиці; добір методик дослідження і практичне оволодіння ними; пошук необхідного матеріалу, його аналіз та узагальнення; власні висновки.

У дослідженні П.Горкуненка науково-дослідна робота студентів розглядається як керована викладачем їх самостійна діяльність, спрямована на розвиток творчого потенціалу особистості, оволодіння первинним досвідом наукового дослідження, формування готовності до дослідницької діяльності [1].

Поняття «науково-дослідна діяльність студентів» включає в себе два взаємопов'язаних елементи:

- навчання студентів основам дослідницької діяльності, організації та методики наукової творчості;
- наукові дослідження, що здійснюються студентами під керівництвом професорів, викладачів.

Перша складова реалізується через включення усіх студентів у навчально-дослідницьку діяльність, яка поступово трансформується у науково-дослідну. Така робота пов'язана з формуванням навичок роботи з науковою літературою, оволодінням знаннями щодо наукової організації праці, підготовкою наукових рефератів, статей, виступів на семінарських заняттях. Більш системними та складними науковими дослідженнями для студентів є курсові та випускні роботи. Підготовка до їх написання починається з опанування такою дисципліною як «Основи наукових досліджень». Засвоєння даної дисципліни дозволяє студентам ознайомитися з особливостями наукового пізнання, його методологічними основами, технологією роботи з інформаційними джерелами, категоріально-логічним апаратом, структурою дослідження.

Усі перелічені вище види наукової роботи студентів є обов'язковими і включаються до навчальних планів підготовки фахівців.

Однак розвивальні можливості студентської наукової роботи зростають за умови відкритого узагальнення та обговорення результатів дослідження. Це можливо завдяки участі студентів у таких видах наукової роботи як науково-практичні конференції, конкурси наукових робіт, олімпіади, публікація наукових статей тощо.

З метою отримання знань, умінь та навичок презентації своїх наукових здобутків у Херсонському державному університеті уже кілька років поспіль захист курсових робіт відбувається напередодні святкування Дня Науки в Україні у формі науково-практичних конференцій. Така форма роботи сприяє формуванню ораторських, комунікативних умінь та навичок, створює ситуацію успішної презентації результатів своєї дослідницької роботи, підвищує мотивацію студентів до занять науковою діяльністю.

Найбільш активні, творчі студенти, отримавши певні знання та досвід, потім беруть участь у студентських наукових конференціях різного рівня, які проводяться як в університеті так і поза його межами. Щорічно близько 700 студентів представляють ХДУ на регіональних та Всеукраїнських конференціях студентів та молодих учених.

Результати своєї науково-дослідної роботи студенти можуть представити у вигляді наукової статті, яка виконується під керівництвом досвідчених викладачів. Найбільш цікаві статті публікуються у збірнику наукових праць «Студентські наукові студії», який щорічно видається в університеті. Апробацію своїх наукових досліджень магістранти обов'язково здійснюють через спеціалізований збірник «Магістерські студії». В цілому щорічно студенти університету публікують понад 800 наукових статей.

Певним індикатором розвитку системи залучення студентів до науково-дослідної роботи стали студентські олімпіади та конкурси. Саме олімпіади з напрямів підготовки, спеціальностей та дисциплін вже на перших курсах навчання виступають інструментом

відбору талановитої молоді, що в подальшому дозволяє залучати її до творчої праці – участі у наукових програмах, проектах та інших формах науково-дослідної роботи студентів.

Як показує досвід роботи нашого університету, студенти, які беруть активну участь в олімпіадах та конкурсах, є переможцями цих змагань, потім залишаються працювати в університеті, стають аспірантами і успішно захищають кандидатські дисертації. Саме ці студенти складають резерв, який щорічно поповнює корпус високоосвічених науково-педагогічних працівників нашого університету.

До основних форм НДДС, що виконуються у позанавчальний час під керівництвом викладачів, слід віднести участь у наукових гуртках, науково-дослідних лабораторіях, студентських конструкторських бюро та залучення до виконання науково-дослідних тем, що виконуються за рахунок державного бюджету і на госпдоговірній основі. У Херсонському державному університеті до таких видів науково-дослідної роботи залучається понад тисячу студентів. Важлива роль в організації таких форм наукової роботи студентів належить безпосередньо профільним кафедрам, які визначають керівників та тематику наукових пошуків, планують, організують та координують роботу наукових об'єднань.

Усі студенти, які активно займаються наукою, об'єднуються у студентське наукове товариство (СНТ). Як відомо, студентське наукове товариство – це добровільне неполітичне і некомерційне об'єднання студентів ВНЗ, які проводять науково-дослідну роботу на кафедрах та у наукових підрозділах університету. Програма СНТ безпосередньо не пов'язана з навчальними планами. Організація та планування роботи студентського наукового товариства відбувається з урахуванням наукових інтересів студентів, специфіки їх майбутньої професійної діяльності та наявності висококваліфікованих вчених – керівників відповідних наукових програм.

Дослідники відмічають, що саме така форма наукової творчості є найбільш ефективною для розвитку дослідницьких та наукових здібностей студентів.

Правильно організована студентська науково-дослідна робота обов'язково має носити системний характер, який передбачає визначення цілей і завдань наукової роботи, створення концепції (основних напрямів, стратегії їх реалізації, програми та методики) підготовки майбутніх спеціалістів до науково-дослідної діяльності; визначення структурних компонентів цієї системи; виявлення рівнів та критеріїв оцінки результативності наукової роботи; добір форм, методів, засобів реалізації визначеної програми[2].

Реалізована в комплексі науково-дослідницька діяльність студентів є невід'ємною складовою роботи вищого навчального закладу і сприяє формуванню творчої особистості майбутнього фахівця оскільки:

- дозволяє забезпечити навчання студентів методології раціонального та ефективного засвоєння та використання знань, закласти основи науково-дослідної і науково-технічної діяльності;
- дозволяє найбільш повно реалізувати індивідуальний підхід у навчанні студентів, диференціювати їх спеціалізацію;
- уже в межах навчального процесу залучає студентів до наукових досліджень і розв'язання виробничих, економічних та соціальних завдань;
- активно сприяє засвоєнню студентами сучасних методів та технологій у галузі науки, техніки, виробництва, методології і практики планування та оцінки ризиків, відбору оптимальних рішень в умовах сучасних економічних відносин;
- розвиває у студентів здатність до самостійних обґрунтованих суджень та висновків;
- розвиває здатність використовувати самостійно здобуті наукові знання у швидко змінних ситуаціях, відповідати вимогам

професійної діяльності, науково обґрунтовувати результати власної праці;

- дозволяє раціонально використовувати студентами свій вільний час, відволікає він набуття негативних звичок.

Таким чином, активізація функціонування системи науково-дослідної діяльності студентів у ВНЗ має стати не самоціллю, а об'єктивною необхідністю, оскільки НДДС є невід'ємною складовою навчально-виховного процесу університету і забезпечує формування та розвиток студентів, як творчих особистостей, здатних на науковій основі ефективно розв'язувати поставлені перед ними завдання, дозволяє значно підвищити рівень професійної підготовки спеціалістів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горкуненко П.П. Підготовка студентів педагогічного коледжу до науково-дослідної роботи: дис ... к.пед.наук: 13.00.04 / Горкуненко Петро Петрович. – Вінниця, 2007. – 265с.
2. Кондрашова Л.В. Системный подход к организации научной работы студентов в условиях высшей школы. [Международная научно-практическая конференция «Подготовка научных кадров высшей квалификации с целью обеспечения инновационного развития экономики». Материалы конференции / Под ред. Войтова И.В. и др. – Мн.: ГУ «БелИСА», 2006. – 146с.
4. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі: [навчальний посібник] / І.С.П'ятницька-Позднякова. – К., 2003. – 116с.
3. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: [навчальний посібник] / А.С.Філіпенко. – К., Академвидав, 2005. – 208с.

Беляев Ю.И., Стеценко Н.Н.

Научно-исследовательская деятельность студентов в структуре работы университета.

В статье раскрываются основные направления организации научно-исследовательской деятельности студентов. Отмечено, что целенаправленное выполнение научных исследований в разных формах организации научной работы способствует формированию творческого специалиста, ученого. Указано, что научно-исследовательская деятельность является органической частью и обязательным условием успешной работы университета.

Ключевые слова: студент, научно-исследовательская деятельность, учебно-воспитательный процесс.

Byelyaev Yu. I., Stetsenko N.M.

Student's scientific research activity in the structure of university's work.

The article considers the aspects of organization of student's scientific activity. It is noted that the purposeful execution of research in different forms of scientific work organization promotes a creative specialist, scientist. It is proved that scientific work is an important part of university activity.

Key words: student, scientific research activity, educational process.

- Педагогічний альманах: зб. наук. праць / редкол. В.В.Кузьменко та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2010. – Випуск 6. – С. 188 – 191.